

Slovenski List.

Neodvisno slovensko krščanskosocialno glasilo.

Štev. 12.

V Ljubljani, v soboto 22. marca 1902.

Letnik VII.

„Slovenski List“ izhaja v sobotah dopoldne. — Naročnina je za vse leto 8 K., za četrletno 2 K. Vsaka številka stane 14 vin. — Dopisi pošiljajo se uredništvu „Slovenskega Lista“ — Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo; rokopisi se ne vračajo — Naročnina, reklamacije in oznanila se pošiljajo upravništvu „Slov. Lista“. Uredništvo in upravništvo sta v Ljubljani Stari trg števil. 19. Uradne ure od 9 do 12 ure dop. — Oznanila se računajo po navadni ceni.

Pletenice.

Eksportna študija o domačej kmečki obrti.

(Iz Aleksandrije, Egipt.)

Nekaj mesecev je, kar sem obelodanil prvo črtico, nekako eksportno študijo o „krompirju“. Pri nas Slovencih je to pretežka stvar, nimamo niti strokovega lista, niti določenega kroga interesentov. Pa bodi kakorkoli, za sedaj si pomagam, kakor vem in znam; po časnikih, o kojih mislim, da znajo prizadetim to pod oči spraviti.

Domača obrt, stara domača obrt slovenska umira ter je ponekod že čisto izmrla. Kmečka domača obrt ter manjša mestna obrt sploh že dolgo časa ne more več z velikimi tovarnami iste stroke konkurirati. Manjša obrt ni niti „konkurenzfähig“ niti „eksporthfähig“. Temu stanju med nami Slovenci skoro ni pomoči. Pomoč bi bila le v združenju slabih. Vendar vse skušnje zadnjih let so slabo izpadle. Naše nesrečne politične razprtije ovirajo v resnem, strokam primernem združenju. V vseh strokah, povsod, kjer velika tovarna izdeluje na debelo, je malim agonija, bedna smrt gotova dedščina.

Ni ga pravila brez izjeme! Nekaj domačih obrti je vendar uteklo tej usodi, opazovalec se začudeno povprašuje, kako je temu vendarle mogoče. Cela tajnost obstoji v tem, da v dotičnej stroki ni velikih tovarn. Izdelek se ne da tovarnarskim potom na debelo izdelovati. In da se tudi deloma dá, vendar velike tovarne ne morejo glede nekaterih vrst konkurirati z domačo obrtjo. Evo med nekaterimi drugimi domačimi obrti naše pletenice! Na več krajih Slovenije, na Goriškem, Kranjskem, Štajarskem in v Korošcu se izdelujejo še dandanes, v krajih „bogatih“ po pesku, siromaštvu ter vrbovju pravim pravcatim atavističnim načinom. Če rečem atavističnim načinom, sem od resnice še oddaljen, kajti izdelujejo se dandanes slabše, hitrejši, cenejši, kakor pred dve sto leti — in Bog vé — morda celo pred tisoč leti. Krik zmagonosni, ki

doni danes po celem svetu je: vladar „Dober Kup“. Bodi blago tudi slabejše, da le lepo izgleda ter je za malenkost ceneje, zmaga je gotova. In temu elementarnemu gospodarskemu zakonu modernih dnij se je seveda tudi domača kmečka obrt pletarska prilagodila naravnim potom, hočeš ali nočeš. Kar se pa sila čudim, je to, da se je prilagodila tako dobro, da je pobila in pobije radikalno vsako konkurenco. Vse vrste pletenic, ki grejo dandanes na Jutrovem, prihajajo še vedno le iz Slovenskega ter so skoro izključljivo delo kmečke domače obrti. V tej stroki je morda domača kmečka obrt zmagala, ker je ostala zvesta starokopitnosti. Ni pravila brez izjeme, zakaj če bi bila šla k oliko ter k dražjej ceni, bila bi gotovo že davno pokopana.

Eksport pletenic ni dosti važno vprašanje. Gospodarsko življenje jednega naroda se vendar sestavlja iz mnogobrojnih, jako različnih malenkostij, da tako rečem. Bodi tedaj eksport pletenic tudi malenkost, za prizadete kraje je vendar jako važno življenjsko vprašanje; povsem pa zasluži, da ga malce prerešetamo.

Na Slovenskem se izdelujejo pletenice raznih vrst, največ se jih gotovo porabi doma v mejah črno-zlatih kolov. Druge vrste pletenic s pokrovom za južno sadje gredo na Primorsko in Laško za razpošiljatev južnega sadja, te vrste so na Jutrovem čisto neznane. Le tri vrste pletenic gredo na Jutrovo, to so pletenice najpriprostejše kmečke vrste, veliki in manjši jerbasi, kakor se rabijo povsod na Slovenskem za hišno rabo, ki jih nosijo ženske na glavi. Tretja vrsta so canjkarji (Zecker) s polkrožnim držalom na ob roko.

Eksportni konvencionelni izrazi so pri eksportu pletenic sledeči:

1. Mazzo da venti, zavoj po dvajseti. Kaj je zavoj po 20? To vsakdo razume, da bi prevoznina bila ogromna, če bi se pletenica ob pletenici nalagala. Manj prostora, manjša prevoznina. Največja pletenica vzdol, druga je samo toliko manjša, da baš v prvo

notri gre, tretja v drugo itd. Tako je 20 jerbason en v drugem, lahko z vrstico po očeh na strani skupaj zvezanih. Takih 20 jerbason se imenuje laški: mazzo da venti, recimo slovenski: zavoj za dvajset.

2. Mazzo da dieci, zavoj po deset. Zavoj po deset je primeroma isto, to je deset pletenic ena v drugej, skupno zvezanih. Med zavojem po 20 ter zavojem po 10 so te-le razlike: a) kakor ime pove, je v prvem 20 kosov, v drugem le deset kosov jerbason. b) V zavoju po deset so večji, močnejši, solidnejši jerbasi; prvi jervas nizdolu je večji, protje debelejšje, močnejše kakor pri zavoju po dvajset, ostalih devet istotako. V zavoju po deset so večji jerbasi, protje debelejšje, v zavoju po dvajset manjši jerbasi, protje priprostejše, tanjše. Povsod se rabi le belo, olupljeno protje brez izjeme.

3. Panieri con archetto etc. — canjkarji. Tretja vrsta pletenic, ki gredo na Jutrovo iz Slovenskega, kakor sem že omenil, so canjkarji male vrste. Teh se zveže po pet ali če mogoče i več z držali skupaj z vrstico.

Cene eksportnim pletenicam se stavijo po sto kosov franko bord Trst v fraukih ali pa kronah. Kdor ni praktičen, to-le še: 1 zavoj po 20 = 20 kosov, 5 zavojev = 5 × 20 kosov = 100 kosov; 1 zavoj po 10 = 10 kosov, 10 zavojev = 10 × 10 kosov = 100 kosov; 100 canjkarjev, kakorkoli že skupaj zvezanih = 100 kosov.

Edino praktično je le to, da se naloži najmanj en vagon vsakokrat. Koliko zavojev, bodisi po 20, 10 ali canjkarjev je mogoče na 1 vagon spraviti, mora praksa pokazati. Isti je natlačeno poln, da se vsak prostorček, v kolikor mogoče izrabi. Kdor hoče eksportirati, mora po poskusih izvedeti, koliko blaga gre prilično na en vagon. Ko to vé, vpraša še, koliko stane en vagon od domače postaje do Trsta izrecno v pristo luko postavljen (Triest, Freihafen gestellt zum Schiff nach Alexandrien.) Špeditèr v Trstu: da spravi

Godec Kozma.

Slika. Spisal J. E. Rubin.

(Dalje.)

Pri Gradarju je bilo odprto. Na tistem oknu je bilo dvoje zelenih, lepo zraščjenih rož. In tačas se je prikazal med tistimi rožami majhen okrogel obrazek, s črnimi očmi, obkrožen s kodrastimi temnorjavimi lasmi. In neki glasek je poklical pol boječe, pol tiho:

„Kozma.“

Kozma se je ozrl.

Na oknu je bila Gradarjeva Nadka.

„Kaj je?“

„Sem pojdi.“

Kozma se je približal k oknu.

„Kaj pa je?“ vprašal je skoraj nejevoljen in gledal Nadki v obraz.

„Kam pa greš?“

„Domov!“

Kozma je zbolela beseda domov, ker se je spomnil, da pravzaprav ne gre domov, ker doma nima.

„A, domov?“ Nadka se je čudila in se zasmejala, zasmejala se je tako, samo, da se je smejala.

Kozma je stal pod oknom in molčal. Potem pa se je zopet začel prazen pogovor:

„Kje si pa bil?“ vprašala je Nadka.

„V Dvorcah.“

„Ti si vedno v Dvorcah.“

„Hm, vedno . . . Moram.“

„Kaj ni prijetneje na Petručah?“

„Petruče so v hribih.“

„In kaj je v Dvorcah?“

„Nič . . .“

„Pa ostajaj v Petručah.“ V njenih besedah je bilo nekaj prosečnega, karajočega. Kozma je to čutil in zopet umolknil. Danes je bil redkobeseden, in ravno tu ni mogel govoriti . . .

„Lepe rože“, rekel je brezmiselno, da je prekinil neprijetni molk.

„Počakaj, da se razcveto, potem bodo šele lepe. Zdaj je komaj pomlad. Poglej le, kako vse brsti, to se bo vse razcveto, počakaj, čez nekaj časa boš videl.“

In potem je godec Kozma odšel dalje po vasi. Ozrl se je enkrat, dvakrat, a na oknu je v gledal vselej isti obrazek. Nadka je gledala za njim, in on se je zopet ozrl . . .

In ko je šel mimo vodnjaka, so se mu vaščanke smejale. Godec Kozma ni več žvižgal in stopal zamišljeno svojo pot po vasi naprej, naprej. Pomladanski večer ga je vabil vase . . .

Godec Kozma je imel čuteče srce, dasi je bil na videz drugačen. Začutil je v sebi nekaj

sladkega, dobrejnegga, in neko skrito veselje pomešano s prijetnim nemiro, mu je polnilo dušo. In zdelo se mu je, da vse to prinaša seboj ta tihi pomladanski večer, ki leži kot lahna, usnivajoča odeja na pustih, utrujenih zemlji. Njegova koprneča duša in pomladanski večer sta se ujemala. Obdalo ga je nešteto mislij in spominov.

Godec Kozma tisti večer ni šel spat in pravili so, da je hodil po noči po vasi tiho, nepokojno . . .

V naslednjih dneh je hodil Kozma zelo pogosto mimo Gradarjeve hiše, rekli so, da brez potrebe, po desetkrat in še večkrat. In vsi so vedeli, zakaj . . .

Sosede pa so si jele kmalu pripovedovati o Kozmi, kar so vedele in znale.

„Počakajte no, strinja, bom vam nekaj povedala“, rekla je ta ali ona svoji sosedi.

„I, kaj pa?“

„Kaj nič ne veste, kaj se godi?“

„Hm, kaj se godi?“

„Uh, tale Kozma, pomislite no.“

„In Gradarjeva.“

„Da, da, pomislite no, kam to meri, za kam je to, strinja?“

„Tako je dandanes.“

„Taka je, taka.“

blago iz vagona na ladjo, vzame listine, i. t. d., stane za en vagon pletenic 13 K vsega skupaj (toliko račun Slovenec R. Pretner; kdor se potrudil, dobi morda še cenejših drugih.) Cena za 100 kosov franko bord Trst je tedaj: Cena 100 kosov loco domača postaja + železnica do Trsta + špeditër. Potem takem bo vsakdo lahko ceno fob. Trst določil. 100 kosov (zavoji po 10 je po tem, kar je prej označeno, seveda precej dražji, nego 100 kosov) zavoji po 20.

Ta eksportna trgovina s pletenicami iz Slovenskega je na slabem. Vsak kraj, kjer se to blago izdeluje, ima svoje mešetarje; ti prodajajo ali v bližnje mesto, ali v Trst Lahom. Lahi Tržačani ga prodajajo potem v Egipt. Ker je ta domača kmečka obrt zelo raztresena, v dosti krajih morda prav neznatna, mi je bilo vkljub vsemu povpraševanju nemogoče zvedeti, kje se to blago povsod izdeluje, zdi se mi sploh, da se na Slovenskem s pletenicami ni še nikdo podrobno pečal ter isto kot domačo obrt proučeval. Kje po Slovenskem slovenski kmetje povsod pletenice izdelujejo, ne vé noben Slovenec, kakor se mi zdi, to vedo le Lahi v Trstu, to je vsak posamezni Lah v Trstu ima svoj kraj in svoje mešetarje med „ščavi“, kjer blago po navadi dobiva, jeden tu, drugi drugod.

Kar je pa za prizadete slovenske kmete prava nesreča, je to, da je ta eksportna trgovina infinitezimalno v male koščke razdrobljena ter da se z njo ponajveč čisto neolikani, ordinarni ljudje pečajo, marmolja. Kakor se ob sebi razume, leži cela modrost teh v tem, da si med seboj cene spodbijajo. Kdor postavi isto blago za par beličev ceneji na trg, seveda druge vse potlači ter v kolikor ima kapitala, v toliko lahko trg monopolizira, da je podjeten. Tako se je zadnjič zgodilo, da je začel prodajati neki aleksandrijski Jud Romano 100 kosov prilično kar po 3 gld. ceneji nego vsakdo drugi; Lah v Trstu, odkoder blago dobiva, bo tudi na konju. Tako imata v tem trenutku ta dva ves eksport s pletenicami v rokah. Dosti drugih v Aleksandriji in v Trstu je moralo vse delo vstaviti. Ti brezdelci v Aleksandriji seveda tlačijo na Tržačane, Tržačani na mešetarje, mešetarji na slovenske kmete, da stisnejo kmetu ceno. Jutri morda bo prišel zopet kdo drugi še z nižjo ceno, in preša-stiskalnica pride zopet v tek. Razložil sem celo stvar bolj natančno, da pokažem, da so pletenice domača kmečka obrt, ki je jako sposobna do konkurence (konkurenzfähig), ker je brez vsake konkurence, ki je jako sposobna za eksport (exportfähig), ker izključljivo le ona sama eksportira, vendar v jako bednem stanu, da delavci-kmetje tu skoro gladu mro. Vzrok tu niso velike tovarne, vzrok so tu kmetje sami. Kmetje sami so krivi, ker se puste po svojih priganjalcih tirati, da se v divji, krvavi konkurenci med seboj mesarijo. Deloma je stvar nekako odpustljiva, vendar le tako daleč, v kolikor jih v to sili lastna nad-

produkcija. V kolikej meri se tu blaga več izdelata, nego ga trg potrebuje, obseg nadprodukcije te domače obrti, jaz tu v Egiptu seveda ne morem določiti.

Cel slučaj nam jasno kaže, da celo domače obrti, ki so na jako zdravih tleh, ne morejo vspevati, ako niso organizirane. Slučaj nam kaže, da imajo celo take obrti naravno tedenco. se med seboj divjim srdom krvavo mesariti, jedino le zaradi tega, ker niso organizirane, ker kmet hoče takoj denar, ker slepa kmečka nadprodukcija ne čaka ugodnejšega časa, temveč kar slapo na trg meče. Ko ima enkrat trgovec blaga v rokah, ni ga kupil, da je gleda, on je seveda proda, — in cena je padla. Naravna posledica vsega tega je seveda ta, da cena leto za letom bolj pada pri jako — zdravej domačej obrti.

„Gospodarska Zveza“ v Ljubljani, to je njen odlični ter jako sposobni vodja gosp. Jeglič, kojemu sem veliko hvale dolžan, mi je šel jako na roko. Vprašanje, trudapolno vprašanje je to le: koje slovenske domače kmečke obrti so sposobne za eksport in koje niso. Obe vrsti sta dandanes skoro jednako v blatu, ni jih skoro razločiti. Tu zamore le poskus po vzorcih odločiti.

a) Domače kmečke obrti, ki dandanes same po sebi niso sposobne za eksport, je treba ločiti. Tu bi trebalo organizacije in veliko kapitala — uspeh ostane i potem dvomljiv. V to se seveda ne bo nikdo spuščal in prav je tako.

b) Domače kmečke obrti, ki so i brez organizacije sposobne za eksport, ki dejanski eksportirajo, le teh se je treba držati. Tu je treba organizacije, „sindikata“, „trusta“ v malem in zadeva dobi čisto drugo lice. Kapitala tu čisto ni treba.

Za te poslednje se posebno zanimamo. Ker sem danes že pri pletenicah, prosil bi vse bralce, v kojih domačem kraju se pletenice izdelujejo, naj to javijo čim preje „Gospodarski Zvezi“ v Ljubljano ter pošljejo, če je mogoče tudi par kosov kot vzorce. Razven omenjenih treh vrst pletenic, ki grejo na debelo, eksportirajo se i finejše, če tudi le po malem. — In ker se ne gre tu samo za pletenice, temveč za vse domače kmečke obrti, prosil bi sploh, da se pošljejo vzorci od vseh prizadetih krajev tja. Ti vzorci pridejo potem v Aleksandriji na trg postavljeni, da se praktično izve, kaj gre in kaj ne. Mogoče je celo, da koja stvar zaradi nebrojnih prekupcev ne gre, v direktnem eksportu pa vendarle vspe. Poskus nikakor ne škoduje, a v praktičnih stvareh odloča le ta pot. Posebno opozarjam na lesene izdelke: držala za lopate, itd. demontirane zaboje itd. Sploh o izdelkih, o kojih se ve, da se prodajajo v Trst ali v kako drugo pomorsko mesto. Ljubo bi mi bilo, ako se poš-

ljejo vzorci i meni v Aleksandrijo, a treba mi je i cen franko bord Trst. Toliko na to stran.

Po teh občnih razmotrivanjih, ki imajo — mutatis mutandis — svojo vrednost za vse domače kmečke obrti, preidem konečno k svojemu prvotnemu predmetu, k pletenicam.

Vzemimo 1 razvoj po 20, recimo, da je ista velikost, isto protje, vendar tu je delo boljše, tam čisto površno. Tam je zopet velikost manjša. protje najpriprostejše, delo zelo površno nekaka 3 vrsta, najboljši kup, dosti boljši kup od 2. vrste in ta zopet od 1. vrste. Cene so tedaj precej različne po kakovosti dela, protja ter velikosti ne samo pri zavojih po 20, istotako i pri zavojih po 10 ter pri cankarjih.

Zastopi se vendar povsod belo, oluščeno protje.

Po cenah imamo tedaj:

Zavoji po 20: 100 kosov fob. Trst

I. vrsta kron —

II. vrsta kron —

III. vrsta kron —

Zavoji po 10: 100 kosov fob. Trst

I. vrsta kron —

II. vrsta kron —

III. vrsta kron —

Canjarji: 100 fob. Trst

I. vrsta kron —

II. vrsta kron —

III. vrsta kron —

Vsako večje pletarsko središče mora seveda imeti vse tri vrste ter vsih devet vrstinih kakovostij, ako hoče redno eksportirati. Te naše pletenice kupujejo ter rabijo skoro izključljivo le milijoni Jutrovcev najsiromašnejših ter najnižjih slojev. Zastopi se tedaj samo po sebi, da gre III., najcenejše vrste največ, če ne izključljivo le ta. Pletarsko središče, ki hoče vspevati, naj se spominja vedno siromaštva jutrovskih odjemalcev. Če tudi protje belo, olupljeno vedno, bodi vendar delo pri 95 odstotkov vsega izdelka najbolj površno ko mogoče, da le lep na prvi hip izgleda, to je povsod najcenejša III. vrsta. Jutrovci so zelo siromašni in tega ne bo nikdo spremenil, obrt pa mora slediti dejanskim razmeram in jedino le tem, vse drugo se utopije.

Kakor stvari danes stojijo, kmeti, izdelovalci slovenski nimajo niti najmanjšega upliva na določanje cen. Recimo zopet, da se nam posreči, spraviti eksport deloma v slovenske roke. Slovenec bo seveda moral po isti ceni prodajati, kakor drugi, če hoče kaj prodati, po tem takem izdelovalcem kmetom ne bo mogel niti beliča več plačati kakor drugi. Ako hočejo tedaj kmečki izdelovalci dobiti več, ali ves upliv na določanje cen, se mora drugod začeti. Dandanes so pletarska središča raztresena širom Slovenije, in jedno o drugem nič ne ve, čeda brez pastirja, razkropljena, volk, gospodar. Organizacije, združenja je tu potreba. Prizadeta

„Pa vsi so slepi menda, kakor se vidi. Vse molči k temu, nihče nič ne reče.“

„Nič, nič.“

„Uh, pa takle, kot je Kozma, pomislite no, strinja, saj še svoje hiše nima.“

„Nič, in ne zna nič.“

„Nič, nobenega dela ne zna, razun gosti, a tisto je toliko, kot nič.“

„Tisto ni nič.“

„No, in tak človek, Bog nas varuj.“

„A, saj bo Gradarjeva imela hišo.“

„A, saj res, Gradar je neumen.“

„In še hudo neumen.“

„Pa kako!“

„O, da, da, tako je, priženiti se misli.“

„S praznimi rokami.“

„In s praznim žepom.“

„Zanj bi bilo dobro, premeten je.“

„Ah, ta mladost, kaj neki misli . . . Nič ne misli . . .“

„Nič ne misli. Dva koraka pred se ne pogleda naprej, to je mladost.“

„Da, da, in kaj, če so še stari zraven nespametni, da skozi prste gledajo, kjer bi ne smeli.“

„To, to.“

„Bomo videli, kaj pride.“

„Dobrega nič.“

„Kako neki!“

„Bomo videli, bote videli.“

In razšli sta se sosedi, premišljevale, kaj bo. In drugodi sta zopet naleteli na kako prijateljico, in začel se je isti pogovor, z istimi skrbmi za druge. In kimale so si sosede in pomembno druga drugi kazale s prstom:

„Poglejte, botra, takole je.“

„Da, da.“

Pri vodnjaku pa so zopet stikale glave mlajše vaščanke in si nekaj šepetale.

A Kozma se ni zmenil za vse, kar se je govorilo. Kaj je hotel storiti. Zazdelo se mu je, da ga vse sovraži, da mu ne privoščijo sreče . . . Zato je sovražil tudi on vse druge, le nekoga ni sovražil. Vedel je, da mu niso prijazni, a potrpel je. Čutil je, da ima prvič zopet na svetu dušo, ki čuti z njim.

No, Gradar ni potrpel. Smejalo se je s početka, potem pa pogledal jezno, resno . . . Rad je imel svojo Nadko, a Kozma se mu je zdel len, nedelaven.

Vsi so gledali in pazili na Kozmo in zasedovali vsako njegovo stopinjo. Kozma pa se jim je umaknil. Odšel je v dolino, in hodil je po svetu, a vendar je zopet moral priti na Petruče. Pogosto je prišel po noči in po noči odšel, prinesel ga je večer in jutro ga je vzelo . . .

Nemirno življenje se je začelo. Z razdvojenjo trpečo dušo je taval med ljudmi semtertja brez obstanka, brez miru. Nikdo ni čutil z njim. Godel je in pel, a njegove pesmi niso bile odmev srečnega veselja, bile so žalostne, tožeče . . . Pogosto je bil na videz vesel, pil je mnogo, govoril mnogo, a vse je bilo samo na videz . . . Včasih pa se je vmaknil vsem in iskal samote po gozdu in po gorah. Ljudje so vedeli, kaj je s Kozmo in so se mu smejali. On pa je bil žalosten. Tako je bilo in ni bilo drugače, moralo je tako biti. In zakaj ni bilo drugače! . . . Zdelo se mu je, da je sam kriv. Ko bi on ne bil godec Kozma . . . A kaj, ko je . . . Vlekla ga je neka čudovita sila nazaj na Petruče, a bal se je. Tam pa ga je čakala Nadka, čakala in čakala, jokala in žalovala. Prišel je — in zopet tiho odšel. Kolikokrat je čakala zastonj, ko je plaval mesec čez nebo, noč je bila tako lepa — in njega ni bilo. On je hodil po svetu in morda pel tisto prelepo pesem:

Snoč sem mislil vas iti,
pa je b'la meglica v jezeri,
megla, megla,
vrh jezerà . . .

In ona je čakala zastonj, Kozme ni bilo. A ni se jezila; vedela je, da je oče hud, da si Kozma ne upa priti, dasi bi rad . . .

pletarska središča naj se ganejo, naj se združijo! Več jih pristopi, večjo moč bojo dobila na določanje cen. Le po tej poti je mogoče, dobiti za to domačo kmečko obrt s časoma boljši zaslužek, vstanoviti obrt, ki redi obrtnika. In kar velja o pletarske domače obrti, velja i o drugih domačih kmečkih obrtih, ki so sposobna za eksport ali le za trgovino v ožjih mejah. Kličem tedaj prizadetim: Ganite se, združite se, le v slogi je moč!

Dr. Karol Pečnik,
Aleksandrija [Egipet].

Izvirni dopisi.

Iz Idrije, dne 17. marca. Naša „Jednakopravnost“ sedaj že v vsaki številki zaporedoma povprašuje, kam bi utegnil iti dobiček naprav, katere ustanovlja naša stranka, ali pa možje, ki pripadajo naši stranki. Povpraševala je o pogrebihih, ter trdila pri tem, da gre najmanj 4000 kron od zvonjenja v farsko malho. Zdihovala je, kako zlorabljajo pobožni gospodje celo mestne uboge, da napolnujejo svoje nikdar polne žepe. Liberalci vedno obljubujejo, da bodo lojalno preklicali, ako se jim dokaže, da njih dvomi in njih obrekovanje nimajo nikake podlage. Skušnja pa nas je prepričala, da naši naprednjaki niso prav nič bolji nego drugod. Ako se brani „Slov. Narod“ vsprejemati popravke posnema „Jednakopravnost“ to ravnanje v toliko, da ne izpolnjuje svojih obljub, ker ne preklicuje, kar smo jim pojasnili. Pomagajo si naši liberalci s tem, da stavijo vedno nova vprašanja, ter zahtevajo novih pojasnil, seveda o popolnoma drugih stvareh.

Tako v zadnjih številkah vedno govori o čipkarski šoli v Idriji, katere kurator je vrli c. kr. učitelj Vogeljnik. Pri tem nam nehote uhaja pogled na podpisane zalagatelja „Jednakopravnosti“. Čitamo kot zalagatelja Drag. Lapajne v Idriji, kateri je sam trgovec s čipkami. To bi bil uvod.

V 5. številki z dne 27. februarja je dopis, v katerem neimenovan dopisnik, kateri pa prav gotovo ne pripada delavskim stanovom, strahovito popisuje, kako žalostne so razmere na c. kr. kleklarski šoli. Dopisnik pripoveduje, „da o kakem uspešnem pouku na tej šoli ne more biti niti govora. kajti mesto da bi učiteljice otroke poučevale o klekanji, morajo po naročilu kuratorjevem mej poukom čipke kupovati, meriti, šivati, zavijati in odpošiljati, tako, da za pouk ne preostaja prav nič časa. Poleg tega hodijo učiteljice mej šolskimi urami na dom h kuratorju po navodila glede trgovine. G. Vogeljniku gre dvomljiva zahvala, da je napravil iz učnega zavoda čipkarsko trgovino. Prav bi bilo, če bi se izdelki učenk s posredovanjem šole prodajali naravnost odjemalcem, kajti s tem bi dobile učenke tem večje veselje do dela, a v kleklarsko šolo hodijo po delo kleklarke iz

Šebrelj, Vojskega, Kanomlje itd. Ni li to umazana konkurenca c. kr. učnega zavoda, ki ne plačuje nikakega davka, tukajšnjim čipkarskim trgovcem?“

Je-li konkurenca ali ne, o tem se ne bomo prepirali. Priznati pa moramo sedanjemu kuratorju da bi dvignil našo čipkarsko šolo do stopinje, katere zavjemajo druge c. kr. obrtne šole. Čitali smo leto za letom z največjim zanimanjem poročila o obrtnih šolah v Ljubljani. Tudi tam se izdelujejo najrazličnejši predmeti bodi si o mizarstvu, rezbarstvu kakor tudi ženska ročna dela, zlasti vezenje.

Da bi ljubljanske obrtne šole delale prav samo za muzej, ne verjamemo, zlasti ker so nam že znani izdelki, katere smo videli na raznih krajih in vsi so bili naročeni na imenovanih obrtnih šolah. Ali naj samo idrijska čipkarska šola spanje pravičnega? Ali naj le ta zaostane in se ne povspne kolikor mogoče visoko? Res mnogo let že obstaja, več je bilo že kuratorjev, g. Vogeljnik pa je spoznal, kakšno nalogo imajo obrtne šole. Brez naročil ni dela. Da bi pa ravno idrijska čipkarska šola bila odvisna edino le od tukajšnjih čipkarskih trgovcev je nemogoče, zakaj že iz prejšnjih let imamo britke izkušnje, da so nekateri čipkarski trgovci le preveč se ozirali na strankarstvo, ti si v tej stranki, tvojega dela ne sprejemem, tako so dostikrat morale čuti uboge delavke. Tudi takrat ni bilo najlepše, ko je dobila delavka pri liberalnem čipkarskem trgovcu nakaznico, koliko so vredne njene čipke. Po nakaznico je morala iti v prodajalno, da so ji še le tam splačali. Seveda ni bilo najprijetneje, ako ni pustila znatnega dela zaslužka pri trgovcu, ki se je bavil poleg čipkarije tudi še z drugo branjarijo. Sicer pa Vaše javkanje, kako je slabo oskrbljevana sedaj čipkarska šola, družega ni prav nič, nego hinavščina. Kedaj ste hoteli odtegniti tistih borih 100 kron, katere daje občina za kurjavo v šoli. O kakem posredovanju dela tedaj ni bilo še duha ne sluha. Kako ste se trudili, da bi spravili čipkarsko šolo iz splotja, v katerem je rudniška ljudska šola! In res, niste več dobili zanjo prostora, preseliti se je morala v drugo precej odročno erarično poslopje. Za realke je bilo še prostora. Posebej ne omenjamo, kako so se trudili različni ljudje, da bi kolikor najmanj učenk bilo v čipkarski šoli. Sedaj res malo učenk hodi v to šolo, ker ste trdili, da vseh slabih uspehov v ljudski šoli je krivo edino čipkarstvo. Le ne peska v oči!

Zato nas povsem tem veseli priznanje, katero je izkazalo ministerstvo g. Vogeljniku za njegovo delovanje. Nagrada 500 kron je bila zaslužena, ker je g. kurator „vendar enkrat napravil red na tej šoli“, zakaj trud, katerega je imel s to šolo, je bil velik. Iz kakšnih vzrokov so padle cene čipk ne vemo. Morebiti je bilo krivo, ker so jih preveč donasale našim trgovcem čipkarice iz Šebrel Vojskega, Kanomlje itd. vsled česar jih naši trgovci niso mogli tako naglo razpečavati. Največ so pri tem trpele žene naših idrijskih rudarjev.

G. Vogeljnik se je obrnil na ministerstvo in izposloval pri njem, da je bila na čipkarski šoli v Idriji sprejeta posebna delavka, katera je izdelovala vzorce od najprostejših do najumetnejših čipk. Po njenem delu se je določila cena. Ali morda radi tega javkate naši tukajšnji čipkarski trgovci?

Poklicana oblastva so si vendar enkrat malo pobližje ogledala to delovanje c. kr. učitelja trgovca. Posebnega reda ne bo treba napraviti, ker je vse že v redu. Šola dosega popolnoma svoj namen. Le eno željo imamo: naj bi čipkarstvo v Idriji, kateremu je g. Vogeljnik pot pripravil, vedno dalje se razvijalo. Konsumne zadruge imamo zakaj bi ne nastala še produktivna.

Iz selške doline. V naši dolini dogodilo se je zadnji čas več važnih sprememb, katere niso prišle v javnost. Čudimo se, da so naše novine pozabile na to. V sorški občini bila je občinska volitev, predstojništvo prevzel je mladi posestnik iz Sorice. Zmaga bila je na strani naprednih kmetov, pa da me ne boste napačno razumeli, meram povedati, da ne na strani zavirajočih liberalnih pristašev. V bližnji občini prevzel je po umrlemu županu mesto mož posestnik iz Železnikov.

Pred tremi leti 6. februarja je bila volitev občinskega odbora v Selski občini. Oče župan so takrat delili portorike in rekli: „Zmaga je naša“. Kakor se sedaj sliši, si s to zmago niso dosegli nobenih sladkostij. Pravijo, da bi radi to breme odložili. Občinski odborniki bi tudi radi stopili v pokoj, ker jim oče župan nič kaj ne zaupajo. Pravijo, da so premalo študirani, posebno za kake račune pregledovati jih ne morejo rabiti. Vse torej visi, rekel bi kdo, kakor Damoklejev meč nad selško občino.

Mi kot napredni ne smemo slabo soditi, vendar radovedni smo, kedaj bo občinski odbor račune izdelal. Morebiti bi bilo dobro, da bi oče župan naprosili gosp. Grmeka, da bi prišel pomagat, ako ne, bomo pa malo počakali — saj smo vajeni.

Pretekli teden brali smo v „Slovenca“, da morebiti izvrši delo pri predoru skozi Črno prst država sama. Ker mislimo, da tudi naša dolina dobi nekaj zaslužka pri vožnji od tega dela, bi bili zadovoljni, ko bi se to zgodilo, kar upamo, da bi država dala ljudem za delo pošten zaslužek. Pričakujemo od naših poslancev, da bodo na Dunaju na to delali.

Napredni kmetje.

Politični pregled.

Krščanska zmaga na Dunaju. Središče naše države, cesarski svetovni Dunaj je zopet govoril in govoril je, da hoče biti zvest krščanski in ačelom. Pri občinskih volitvah dunajskih so zopet krščanski socialci sijajno

Kozma pa je hodil vedno okoli, a mislil na Petruče ter pošiljal po vetru, po noči in po mesecu pozdrave na Petruče. A veter in noč in mesec so bili gluhi za vse in niso sporočili Kozmovih pozdravov in Nadke niso utolažili.

Tako so jima potekli dnevi in tedni. Prišli so tisti lepi pomladanski večeri in tihe majniške noči, prešlo je dolgočasno poletje in prišla je jesen.

„Na Petruče ne hođi Kozma“, rekli so prijatelji Kozmi. Kozma pa jih je gledal in molčal. „Gradar je hud.“

6.

In Kozma res ni hodil več pogosto na Petruče. Skušal je pozabiti, kar je bilo. Pil je mnogo, veselil se, godel, pel o veselih bratočih — a vesel ni bil, pozabiti ni mogel.

In ko je spet prišel, karala ga je Nadka, da na vse pozablja in ga tako proseče povpraševala:

„Kozma, zakaj te ni?“

„Ne smem, Nadka, ne smem, saj vidiš, kakšni so ljudje.“

„Ti se bojš ljudij?“

Kozme je bilo skoraj sram.

„Ne, a taki so, govore mnogo preveč ...“

„Naj.“

„In oče?“ — — —

Nadka je bila tiho, Kozma pa je začel premišljati, kako bi se dalo preurediti, kako bi obrnili vse na boljše. Nobene misli bi ne bilo ki bi dajala kaj upanja. Naučiti se dela, pridno delati in potem, potem bi bilo morda drugače. Spomnil se je nehote svoje zapravljenosti mladosti. Takrat je bil čas, zdaj je prepozno . . . Hm, prepozno . . . Zdelo se mu je, da mu je bilo tako usojeno in pomagati se ni mogel. Nekateri ljudje so rojeni pod nesrečno zvezdo. — Sicer bi bilo morda vendar drugače, kot je sedaj.

„Kozma, pridi, kmalu pridi, Kozma,“ prosila ga je Nadka vselej, ko je jemal slovo. In on se je ločil s težkim srcem in izginil je v temno noč . . . In zjutraj so ljudje zopet govorili o njem:

„Godec Kozma je bil zopet v vasi, psi so lajali.“

In s škodoželjnimi, zasmehljivimi pogledi so spremljali Nadko, če se jim je pokazala na oči.

In tekli so megleni jesenski dnevi, tekle hitro šumeče jesenske noči.

* * *

Godec Kozma je bil potrjen, bil je vojak In marsikom se je to dobro zdelo, da je Kozma potrjen. In moral je oditi z jesenjo. Bil je skoraj vesel, da je tako, da odide drugim s poti. Težke je bilo slovo. Nadka je jokala in obupavala.

„A da moraš iti“, ihtela je, a Kozma je bil ravnodušen; zdelo se je, da je mrtev, da ne čuti.

„In kdaj boš prišel?“

„Čez tri leta.“

„In če bo vojska?“

„Sli bomo na vojsko.“

„In potem . . .“

„Kdo ve, kaj vse pride?“

„Kozma, jaz bom tako sama.“

„In jaz sam, hm.“

„Kdaj bo to preteklo, tri leta . . .“

„Kmalu.“

„O, ne . . . Kozma potem boš prišel nazaj na Petruče.“

„Mogoče.“

Nadka je zajokala. Poljubila sta se in Kozma je odšel v noč . . . Čez nekaj časa pa se je začula pesem:

Dekle prosila je Boga,
da b' šla meglica z jezera,
megla, megla,
z vrh jezera . . .

(Dalje prih.)

porazili vse združene svoje nasprotnike. V III. razredu je vseh 46 krščansko socialnih kandidatov prodrlo z velikimi večinami. Tudi v II. razredu so mogli zmagati s štirimi od petih kandidatov. Zmagali so tudi pri volitvah v vse okrajne zastope ter so nasprotnikom krščanstva vzeli tudi okraj Alzergrund, ki je bil doslej še v liberalnih rokah. Krščanskih socialcev ne more na Dunaju več poraziti nobena nasprotna sila, ker je njihova občinska uprava najvzornejša v celi Avstriji.

Škandal v državnem zboru. Prijatelji naših liberalcev Vsenemci so v državnem zboru pretekli teden pokazali svoje veleizdajske namene, Schönerer je svoj govor o potrebi nemškega državnega jezika zaključil s veleizdajskimi slava klici na prusko vladajočo rodbino Hohenzollerjev. Vsenemci so divje tulili: „Heil den Hohenzollern.“ Ministerski predsednik je bil bled kot stena. Da, tje v Nemčijo pred nemškega cesarja gredo težnje naših Nemcev.

Veleizdaja v ruski vojski. V listih čitamo, da so v Rusiji prišli na sled veleizdaji, v katero je zapletenih baje več častnikov. Neki polkovnik Grimm, Nemec, ki služi v ruski armadi kot adjutant generala Pucinevskega, je že dolgo vrsto let izdajal Nemčiji ruske vojne načrte in druge važne vojaške listine. V zadnjem času pa je bilo delovanje Grimmovo preočitno in tako je dobilo poveljništvo v roke neovrženih dokazov o veleizdajstvu. Grimm so zaprli in bode najbrže ustreljen. Pri hišni preiskavi v njegovem stanovanju so dobili polno pisem, iz katerih je razvidno njegovo občevanje z Nemčijo. Izdala ga je vsled ljubosumnosti njegova žena.

Skupne izgube Angležev v južno-afriški vojni, ki traja že dve leti in štiri mesece, znašajo po oficijelnih angleških podatkih: mrtvih 955 častnikov in 19.600 mož, invalidov 2832 častnikov in 65.869 mož. Izguba bi bila še večja, da niso Buri 472 častnikov in 8819 mož izpustili zopet na svobodo.

Vojna v Južni Afriki. Buri so vjetega angleškega generala Methuena in polkovnika Townsenda brezpogojno izpustili, in sta že dospela v angleški tabor. To je bilo v istini plemenito delo napram divjaškemu postopanju Angležev z Buri. Methuen je torej prost; poveljnik seveda ne bo več, temveč se povrne v kratkem na Angleško. V obče se sodi, da bodo sedaj Angleži ujetega burskega poveljnika Krutzingerja pomilostili, toda gotovo to ni, saj je znana angleška surovost. Kitchenerju na pomoč pošljejo sedaj Angleži lord Wolseleya, ki mu bo pomagal voditi vojsko. Poroča se, da je na smrtni postelji Cecil Rhodes, eden glavnih provzročiteljev burske vojske. V Južni Afriki si je nagrabil ogromno imetje, postal je zlati kralj; svoj čas je bil tudi kaplandski minister. — Dne 9. t. m. se je vršil zopet večji boj. Angleži so bili zopet na lovu, a Buri so se jim izmuznili. Zapodili so Buri vrsto podivjanih volov proti vrsti čuvajnic, zvezanih z železno mrežo, med Heilbronom in Wolweheckom ter jo prodrli. Burske čete so se pomnožile.

Domače novice.

Eksportna študija o pletenicah. „Slov. List“ prinaša danes velezanimivo študijo o pletenicah iz peresa pripoznanega narodno gospodarskega pisatelja g. dr. Karola Pečnika. Studija bode gotovo vzbudila splošno zanimanje interesovanih krogov. Ne moremo si kaj, da ne bi g. dr. Pečniku na tem mestu izrazili najgloblje hvaležnosti, da se tako intenzivno peča z narodnogospodarskimi našimi razmerami. Njegovim incijativam se ima naše ljudstvo zahvaliti že za mnogobrojne vspehe na tem polju. Svoje somišljenike prosimo, da skrbje za to, da se dr. Pečnikove narodnogospodarske študije na korist našega ljudstva razširijo in nujno vpoštevajo.

Liberalci med seboj. V Žužemberku je, kakor znano, poneveril nadučitelj Koncilija v ondotni liberalni posojilnici veliko tisočakov. „Narod“, ko je poročal o senzacionalni vesti, je zamolčal ime in stano. Naslovil je svojo notico z besedami: „Žalosten slučaj.“ Pozabil je pa povedati, kdo je poneveril in koliko. Mi bi te

stvari ne omenjali, ko bi „Narod“ tako pristransko ne poročal. Če bi se to zgodilo, kar se je v Žužemberku, recimo v kaki naši posojilnici, tedaj bi „Narod“ obral vse od škofa pa do zadnjega kaplana; krive bi bile gotovo vse posojilnice. Če bi „Narod“ imel to orožje, kakor ga imamo mi sedaj, tedaj bi ga strahovito zlorabil za svojo stranko. Mi pa iz tega nočemo kovati kapitala zase, mi samo konstatiramo, kakšna je v tem slučaju pisava naših in kakšna nasprotnih časopisov!

Glasovanje slovenskih liberalnih poslancev so obsodili vsi slovanski časopisi od „Narodovih listov“ doli do dalmatskega „Jedinstva“ Niti jednega časopisa ni mogel „Narod“ navesti, ki bi opravičeval liberalne poslance. Vsi so ga obsodili. In to je Malovrha bolelo. Morda da je bil celo sam prepričan v srcu, da nista dr. Ferjančič in Plantan prav storila, toda, kar je, je, braniti jih je moral. Teško je zamorca oprati toda vse je dobro, tako si je mislil Malovrh, ter se najbolj opiral na to, da tudi nekaj dalmatskih poslancev ni bilo navzočih. To je vse jedno, ali so bili navzoči, ali ne. Zadosti je, da niso glasovali za vlado. To bi morala oba liberalca storiti. Toda ona dva, ne samo, da se nista odstranila, ona dva sta celo — glasovala za vlado, dasi sta bila naprošena od poslancev, naj glasujeta kompaktno skupaj z drugimi Jugoslovani. Ne bodite šalobarde! Ali mislite, da je res slovenska javnost že tako zapeljana, da ne zna objektivno presojeti postopanja svojih ljudskih zastopnikov? Tudi slovenski intelektanci se že odpirajo oči, da jo je slovenska liberalna delegacija zavozila. Zakaj ni v „Narodu“ obligatnih zaupnic in priznalnih telegramov? Kje ste volivci dr. Ferjančiča in Plantana, povejte pred svetom, da se strinjate s to vladno politiko? Niti jeden uradnik, niti jedno društvo, niti jeden občinski zastop se še ni izjavil, da odobrava postopanje svojih zastopnikov! Kje je Kranj, Postojna, Krško, Novomesto, kje ste vi liberalni radikalci? Vse molči in bode molčalo. Zgodovina bo pa pričala, da narod naš še ni imel tako vladi udanih zastopnikov, kot sta bila dr. Ferjančič in Plantan!

Uredništvo „Narodovo“ je prevzel sam vodja dr. Tavčar. Ko ga je „Slovenec“ prijel, je „Narod“ odgovoril, da je dr. Tavčar prevzel le zato uredništvo, ker potrebujejo, z ozirom na toliko množino prihajajočih popravkov v uredništvu jurista, ki je izkušen. S tem je dal Malovrh sam sebi spričevalo, da je slab jurist, drugič pa mi tega ne verjamemo, ker se „Narod“ hoče skriti za imuniteto dr. Tavčarja. Vsak urednik mora list prej prečitati, kako bo pa to storil dr. Tavčar, če bo na Dunaju sedel? Če pa na Dunaj ne bo šel, bo pa zanemarjal svoje dolžnosti. Sploh pa tudi imuniteta ne bo dosti pomagala, ker bo imunitetni odsek tudi kmalu sit vednih prošenj za izročitev. Sicer bo pa tudi to koristilo, da bodo na Dunaju vsaj spoznali, kak list imamo in s kakimi ljudmi se ima naša stranka boriti.

Dr. Tavčar in „Slov. Narod“. Ko je izvrševalni odbor liberalne stranke priporočal svoje kandidate za trgovsko in obrtno zbornico, tedaj je „Narod“ zapisal, da v naši deželi trgovina in obrt nista tako razviti, kakor bi glede na izredno nadarjenost prebivalstva biti zamogli. Dr. Tavčar je pa v državnem zboru povedal vsemu svetu, da smo mi za stolet zaostali in da je naše ljudstvo strašno zabito. Kdo ima sedaj prav, ali dr. Bleiweis, ki je ta oklic podpisal, ali pa dr. Tavčar?

Boj klerikalizmu, to je naslov člankom, katere je priobčil ta teden naš liberalni „kolega“. V Inomostu je v zadnjem času vseučilišni profesor Wahrmund v nekem svojem govoru razvil svoje nazore o reformi katolicizma. Mi se v to polemiko ne spuščamo, ker smo prepričani, da tega vprašanja ne bomo rešili mi, še manj pa liberalni Slovenci. Povdarjati hočemo samo tole, kar smo že zadnjič omenili. Kjerkoli dobi „Narod“ kakega „učenjaka“, ki pove svoje nazore o reformkatolicizmu, takoj ga „Narod“ svojim vernikom predstavi kot jako vernega in pobožnega katoličana, da bi si njegovi zvesti družbeniki liberalne misli, ki imajo še nekoliko vere, mislili, če ta tako sodi, ki je katoliški učenjak, kako bomo še-le mi, ki smo liberalci. Pri vsem

tem ima pa „Narod“ samo namen, udariti po katoliški cerkvi in ljudem vzeti vero, da bo katoliška cerkev večno obstajala. To je zadnji namen vseh teh „Narodovih“ člankov! Boj klerikalizmu, ta program si je dr. Tavčar vzela za geslo, predno je šel kot poslanec ljubljanskega mesta na Dunaj. Ta program njegov list in on vam dosledno izvršuje. Mi smo pa prepričani, če „Narod“ še napiše sto člankov: Boj klerikalizmu, pa so to samo udarci v vodo. „Narod“ tudi obljubljuje; da bo te članke zopet kot posebno brošuro izdal med narod. No, torej pričakujemo, da bodo v kratkem naši advokati, notarji, uradniki in trgovci dobili cele kupče teh knjižic za kolportazo po deželi. Prepričani naj bodo, da bodo brošure romale tje, kamor je romala „Žindra“. Škoda za denar! Potem bo pa „Rodoljub“ tožil, da imajo izgube 6000 gld. Pomislite, liberalci, kaj ste s celim bojem zoper klerikalizem dosegli? Na Dunaju ste osamljeni, hrvatski poslanci so vas vrgli iz svoje srede, v kranjskem deželnem zboru se vam maje stališče, in po deželi? Ali se je vaša stranka pomnožila? Naredite bilanco svojih volivcev pri zadnjih in pri prejšnjih volitvah! Na celi Gorenjski so bile menda samo tri občine, da ste imeli večino in še v teh se zadnji čas maje vaša moč. In na Dolenjskem? Sami ste priznali, da je dolenjski mandat za vselej izgubljen. Čelo Idrija je šla! Ljudstvo naše se zaveda ravnovslede tega boja proti klerikalizmu. Ko bi bili liberalci pametni, bi ubrali drugo taktiko, morda da bi se nanjo vjelo le nekaj kalinov, s svojo surovostjo in z vednim klerikalizmom pa presedate že vsem. Tudi pravi liberalci se bodo te hrane najedli! Sklenimo in recimo: Storite kar hočete, ljudstva našega na ta način ne dobite nikoli!

„Malovrh“ in „Plantan“ se nič kaj ne moreta. Malovrh je bil toliko drzen, da je takrat, ko je bil Plantan obsojen v prvi inštanci, rekel, da je v preiskavi zaradi 33 točk; obljubil pa je tudi, da bo stvar natančneje pojasnil, ko bo razsodilo stvar upravno sodišče. No, to je govorilo. Sedaj je pa „Narod“ svojo besedo požrl. Ali mu je dal Plantan ukor, ker je vsaj nekoliko izdal o celi aferi, ali se je pa Malovrh maščeval, da Plantana ni hotel zagovarjati. Vsekakor je čudno, da g. Plantan ne uživa pri Malovrhu posebnih simpatij. Če se kje napada dr. Tavčar, koj se izlije za njegovo čast cela kad črnila, za g. Plantana se pa ne stori ničesar. Malovrh si pač misli: Sam je zagazil, naj pa še sam ven pride!

Izgubil se je dr. Tavčarjev kveder, s katerim je na shodu v Postojni grozil ministrom. Kdor ga je našel, naj ga prinese nazaj g. dr. Tavčarju samemu proti dobri nagradi.

„Narod“ je priobčil članek iz „Edinosti“, glede italijanske propovedi v Ricmanjih. Tam je g. kanonik Martellanz prebral v pričo ljudstva italijanski ukaz škofovega namestnika Petronija. Mi se „Edinosti“ popolnoma pridružimo ter protistiramo proti temu, ker je to v pričo čisto slovenskega prebivalstva res provokacija, vendar pa pripomnimo, da je velik razloček med „Edinostjo“ in pa med „Narodom“. „Edinost“ gleda na to, da bi se v Ricmanjih slovenski jezik ohranil, „Narod“ pa gleda samo na to, kako bi udaril po katoliški cerkvi. On hoče samo predstaviti katoliško cerkev kot sovražnico Slovanov, slovanski jezik je njemu deveta briga. Kanonik Petronio bo kmalu odložil svojo čast, in potem upamo, da pride na tržaško stolico škof vreden svojih prednikov.

Barabe v Kranju. Piše se nam: Strančica kranjskih liberalcev pada vedno globokeje. Zapustili so jo treznejši ljudje, ko so uvideli, da liberalci ne dosežejo družega, kakor da z zabavljanjem po gostilnah in lažnivimi dopisi v „Gorenjcu“ in „Slov. Narodu“ vedno bolj zastrupljajo javno življenje. Propadajoče stranke ne bo rešilo nič. Vsa jeza nič ne pomaga. „Intelegenci“ je posebno domača beseda „baraba“. V „Gorenjcu“ piše, da so kmetje iz okolice Kranja „prave, pravcate barabe“. Z barabami je našgal tudi odlične meščane, ki so šli zaradi bolniške blagajne k glavarstvu, in je rekel: „Bomo že poskrbeli, da te barabe ne bodo nikoli dobili blagajne v roko.“ To je „inteligenca“!

Finžgarjeva igra „Divji lovec“ je v slovenskem gledališču popolnoma uspela. Opomnimo samo, da sta v zadnjem času dva prijatelja naše stranke nastopila se svojimi prvizvodi na slovenskem odru namreč dr. Detela in Fr. S. Finžgar. Prepričani smo, če bi bil na pr. Aškerc spisal katero teh iger, da bi ga v nebo kovali, tako so se pa nekateri zadovoljili le s častnim priznanjem! Je pač hudo „klerikalcu“ pripoznati kako zmožnost. Slovenskim pisateljem pa rečemo, le pogumno naprej, da bodo liberalci videli, kaj da zamore — stranka „analfabetov.“ Jutri popoldne igrajo v slovenskem gledališču velezanimivega Detelovega „Učenjaka“, prihodnji torek popoldne pa Finžgarjevega „Divjega lovca“. Prijatelji domačih del, pohitite v gledališče.

„Narod“ in „Bezeljak“. Vsakdo se še spominja tega nesrečnega imena. Vse se je storilo, cerkvena oblast je storila vse mogoče, da bi omenjenega napeljala na pravo pot. Tedaj je „Narod“ pisal o lepem božjem namestniku, pred par dnevi je pa Bezeljak stal pred sodiščem zaradi „pumpanja“, in „Narod“ je pisal da zasluži ta mož usmiljenje, ker je veliko trpel in še trpi tako, da se nam resnično smili. O ti hinavci! „Narod“ pravi, da je „Slovenec“ prvi vrgel kamen na reveža, prvi, ki je pisal strupene notice proti njemu. Ali se ni „Narod“ prvi norčeval iz tega „božjega namestnika“ in nato je še le „Slovenec“ odgovoril, da se je vse storilo, da bi se rešil? In sedaj ga „Narod“ izigrava proti nam! Vsak mu je dober, da mu le služi zoper stranko. Sedaj, ko je pred sodiščem, se vam smili, takrat se pa vam ni smilil, ko je padel?

„Ostane pri starem“, tako je „Narod“ vzdihnil, ko je prebral govor pl. Körberja, ki je izjavil, da se ima uradnik zdržati vsakega agresivnega izraza svojega političnega prepričanja. Mi pa pravimo: Liberalci Boga zahvalite, da ostane vse pri starem, kajti uradništvo je še vedno držalo z vami, in ravno zadnje državnozbornske volitve nam kažejo, da vam je edino uradništvo pripomoglo do dveh mandatov. V uradništvu je vaša moč, in kakor hitro bi pl. Körber ukazal uradnikom, da se imajo volitev zdržati, tedaj vaša stranka kar izgine iz površja. Zato pa še enkrat pravimo: Ostane pri starem, da bodo slovenski uradniki glasovali za liberalne kandidate, potem imate še moč, ako tega ne store, potem je vaša stranka izgubljena!

Iz Maribora je prinesel „Narod“ neki dopis, ki se je pa najbrže skoval v uradništvu samem. V dopisu se očita mariborskim ruderčkarjem, to so najbrže mariborski gg. kanoniki, da so oni kot voditelji ljudstva zaspani politiki, in da so štajerski poslanci samo hlapci njihovi. Mi se v štajerske politične razmere ne vtikamo, toliko pa lahko rečemo: Naši liberalci bi radi zanesli ta grdi osebni prepir tudi na Štajersko, kjer duhovščina in inteligenca še po večini složno delujeta. Ta sloga med poslanci in duhovščino boli „Narod“, zato pa pravi, da ta sloga samo utrja nenarodni klerikalizem. „Narod“ vidi povsod samo tega svojega parkeljna, tega pa ne pomisli, če bi se ta umazani boj zoper duhovščino zanesel tudi na Štajersko, kar se je že pri Žičkarjevi volitvi nekoliko poskusilo, tedaj bi bila tudi za nas Štajerska kmalu izgubljena! Pa liberalcem je to deveta briga, saj bi krivdo zopet zvalili le na nas.

Slovenska umetnost. V najvišjih krogih razširjeni list „Sport & Salon“ izhajajoč na Dunaju prinaša v 7. letošnji številki sliko slikarja Ažbeta in kratek životopis tega umetnika. O njegovih delih pravi kritik, da so skoz in skoz umetniška. Ažbe je rojen na Kranjskem ter živi sedaj v Monakovem na Bavarskem, kjer si je ustanovil tudi slikarsko šolo. V tej so se vežbali med drugim tudi najvišji aristokratje in razni drugi, ki slovijo že kot umetniki.

Linhart doma in v Celju. Sourednik „Narodov“ soc. demokrat Linhart je govoril v Celju. Tam je opravičeval Pernerstorferja, da je glasoval za Stürgkhovo resolucijo le kot privatna oseba, ne pa v imenu stranke. „Narod“ pa v svojem poročilu o tem shodu imenuje to stališče soc. dem. čudno in pravi, da je otročje. Tako se bje Linhart sam sebe po zobeh. Navadil se je te taktike od Malovrha, ki tudi to,

kar v „Narodu“ piše, v svojih „Novicah“ pobija. In za takimi ljudmi naj gredo resni ljudje?

List intelligence je priobčil to-le klasično cvetko iz boja za deželni zbor na Goriškem: „Klerikalci pač vedo, da stoje njihovi možje na tako nizki stopinji politične omike, da bi za poslanca volili še kardinalovo ponočno posodo, če bi jim ukazali duhovniki!“ Gospoda, čestitamo!

Občinske volitve v Ljubljani. Letos izstopi iz občinskega sveta v III. razredu pet občinskih odbornikov, namreč občinski svetniki Dimnik, Kenda, Prosenc, Turk in Tosti Iv.; iz II. vol. razreda izstopijo trije občinski svetniki: dr. Požar, Svetek in Gorše; v I. razredu izstopita iz obč. sveta Bleiweis in Grošelj, treba bo pa voliti v obč. svet v prvem razredu tudi dva obč. svetnika namestu umrlega Iv. Gogole in odstopivšega dr. Hudnika. Notar Plantan še ni odstopil. Občinske volitve se bodo vršile dne 21. aprila za III. razred, dne 23. aprila za II. razred in 25. aprila za I. vol. razred od osme ure zjutraj do ene ure popoldne. Volitve se bodo vršile v „Mestnem domu“, III. in II. razred bodeta volila v dveh oddelkih. Volilke naj bodo previdne in naj za sedaj nikomur ne izroče pooblastil. Nekateri pobiralci že hodijo okoli in se lažejo, da jih je poslala „katoliška stranka.“

Volitve na Goriškem. Pri dopolnilnih volitvah v goriški deželni zbor je bil na Tolminskem z veliko večino izvoljen katoliško narodnim poslancem g. Lapajna, na Krasu je bil izvoljen dr. Treo, a v furlanskih kmečkih občinah semeniški prof. dr. Fajdutti.

Drobne novice. Letos je 50 let, odkar so se misijonarji sv. Vincencija Pavlanskega prvič naselili v Avstriji. Knezoškof Anton Martin Slomšek jim je pri nas pripravil prvi dom pri sv. Jožefu nad Celjem. — S koščkom mesa se je zadušil v gostilni Mihe Smoleta v Šmarji pri Ljubljani v nedeljo zvečer Janez Okoren, posestnik iz Blata. — V Ljubljani se snuje nova „Društvena godba“. — Novo slovensko društvo v Ameriki se je v Federal ustanovilo pod imenom „The Federal Slovenian Club“. — Naš rojak g. Fr. Vilhar je izročil upravi hrvaškega gledališča v Zagrebu svojo najnovejšo kompozicijo „Ivanjska kraljica“. To najnovejše delo se bo skoro proizvajalo na hrvaškem gledališču. — Promoviran je bil 22. t. m. na dunajskem vseučilišču doktorjem zdravilstva g. Dragotin Perničić, član „Danice“. — V Zatični je Janez Miklič iz Doba dne 15. t. m. precej vinjen vstopil v kupej 2. razreda s karto 3. razreda. Koga je sprevodnik radi tega prijel, je Miklič skočil z vlaka in se zavalil po nasipu. — Z ozirom na nameravani anarhistični atentat na avstrijsko vojno mornarico se v Pulju vrši obširna preiskava. Več italijanskih podanikov je bilo pri policiji že zaslišanih. — G. Jož. Kostanjevec, učitelj, je kupil od Vidic & Comp. hišo št. 33 na Tržaški cesti v Ljubljani. — Stavka delavcev pri Lazaruzu na Reki se nadaljuje. Vse delavstvo je radi tega ondi razburjeno. Na Reko so došli vojaki iz Karlovca.

Celjska slovenska gimnazija rešena!

Včeraj je bila v državnem zboru odklonjena Stürgkhova resolucija, s katero je predlagal, naj se slovenski gimnazijski razredi premeste iz Celja. Za resolucijo je glasovalo le 107 poslancev, proti 203 poslancem. To zmago pravični slovenski stvari so naši slovenski katoliško-narodni poslanci priborili v potu svojega obraza. Izid glasovanja so slovanski poslanci gromovito pozdravili.

Razne stvari.

Sredstvo proti krtinam. Kot najbolje sredstvo proti krtinam priporoča se kozje blato. Pravijo, da kozje blato krtom tako smrdi, da ga ne morejo prenašati, zato priporočajo kot sredstvo to blato, katero naj se potrese okoli krtine ali pa da se zamaši s tem blatom luknjo krtine.

Nekaj o dunajskih kanalih. Dunajska policija je zaprla nekega Jos. Strohmayerja ter ga

izročila deželnemu sodišču. Strohmayer se je preživljal že mnogo let na ta način, da je pohajal po kanalih pod dunajskim mestom ter nabiral v vrečo vse, kar je vedoma ali pomotoma prišlo med odpadke. Ker je tedaj mož brez gotove službe potratno živeti, preiskala mu je policija stanovanje. Pri tem se je našlo: 30 zlatih prstanov z raznimi kamni, tri pare brilantnih uhanov, 2 srebrni uri z verižico, srebrne žličice, zlato uro z verižico, nad 4000 kron v zlatu in srebru ter blizu 2400 kron v papirju. Policija je mnenja, da je zakrivil mož hučodelstvo utajenja najdenih rečij, dočim si tolmačijo juristi, da se more govoriti k večjemu o najdenem zakladu, ker dunajski kanali vendar niso vsakomur pristopni.

Stoletna samomorilka. Iz Hartforda v Ameriki poročajo: Gospa Rebeka Evilsizer, ki bi bila praznovala 12. marca svoj stoti rojstni dan, si je te dni, ko je šla v posteljo, zabasala veliko cunjo v grlo in se tako zadušila. Zjutraj so našli mrtvo v postelji in so bili sprva mnenja, da starka le tako trdno spi. Motivi samomoru niso znani; bržčas se je starki zmedlo.

Chikaške klavnice. O čikaških ameriškanskih klavnica govori R. M. Patterzon, pomožni državni komisar za pregledovanje hrane in živil. Dejal je, da se nahajajo v Chikagi 4 velike klavnice, v katerih se ne kolje nič drugega, kakor sami stari, na pol sivi, suhi in celo bolni konji, ter se prodaja njih meso različnim jedilnicam in gostilnam po mestu, kjer se to meso prireja kakor beefsteak, kamburgersteak in drugo ali pa izdaja zastoj kot prost prigriček — konji se pobirajo zvečer v raznih delih mesta. V klavnici se zakoljejo od 2. do 4. zjutraj, njih meso pa se razvaža pred belim dnem. Vkljub temi da se za početje dobro ve, država ne more ničesar storiti vsled sedanje neumne postave tičooče se pregledovanja živeža. Ta postava zahteva, da se mora zatožencu dokazati, kje je vzel konja, mu na to slediti v klavnico ter videti, da je res zaklal žival. Zatem mu je zopet treba slediti v mesto, kjer je prodal meso ter čakati, da se prodano meso zopet proda na drobno. Tudi so v Chikagi vsak dan ribe, ki so umrle naravne smrti ali pa bile v zalogi že več mesecev. Tudi med moko in sladkor se primešuje neka rudninska siva zmes. Dovaža se tudi neke vrste jesih, ki je zdravju silno škodljiv. Iz vsega sledi, da so ameriškanske postave za nadzorovanje jestvin toraj silno pomanjkljive.

Medsebojna trgovina Avstrije in Ogrsko-Hrvaške. Statistični podatki o medsebojni trgovini Avstrije in Ogrske za leto 1901 nam kažejo, da je bila Avstrija najboljši odjemalec poljedelskih ogrskih in hrvaških pridelkov, kar nam dokazuje sledeči pregled: Izvoz avstrijski na Ogrsko in Hrvaško: pšenica 1080 centov, rž 2244 cent., ječmen 17.783 cent., oves 5265 cent., koroza 8778 cent., repa 591.306 cent., vino 355.907 centov, volov 1018 glav, bikov 381, krav 625, telet 741, evac 182, juncev 2798, svinj 1323, konj 869 glav. Uvoz iz Ogrske Hrvaške v Avstrijo: pšenica 4.786.753 centov, rž 2.360.803 cent., ječmen 1.714.022 cent., oves 3.040.296 cent., koroza 2.923.101 cent., repa 1.074.433 cent., vino 629.788 centov, volov 188.236 glav, bikov 19.797, krav 30.308, telet 21.096, ovac 179.562, juncev 9057, svinj 609.105, konj 16.220, perutnine 4.302.335. Iz tega je toraj razvidno, kolko bi Ogrsko-Hrvaško poljedelstvo za slučaj, če ki se ne sprejela trgovska pogodba mej Avstrijo in Ogrsko trpelo.

Poslano.

„Slov. Narod“ z dne 17. marca t. l. je objavil nek popravek g. dr. Frana Jankoviča okr. zdravnika v Kozjem, na kojega sem dolžan odgovarjati.

G. dr. Jankovič trdi v svojem popravku med drugim to-le: „Res je pa, da sem na prigovarjanje zastopnika „Slovenca“ g. dr. Brejca odstopil od tožbe le pod pogojem, da plača „Slovenec“ vse v pravdi proti Cilensku narasle stroške: ekspenzar dr. Brejca, zahtevano odškodnino Cilensku za pot v Celje itd. Res je, da je g. dr. Brejca to obljubil, pozneje pa v moji

odsotnosti, brez mojega dovoljenja in protivno našemu medsebojnemu dogovoru sklenil drugače se glasečo poravnavo. Res je nadalje, da sem pred potniki podpisal to poravnavo, ne da bi poznal sklenjenih pogojev poravnave, ker je dr. Brejc g. dr. Kušarja, ki jo je hotel prečitati, prekinil, češ, da tega ni treba, ker so pogoji itak vsem znani, kar pa glede moje osebe ni bilo resnično.

Temu nasproti konstatujem, da sem zadevno poravnavo sklenil uprav v tem smislu, kakor sem jo bil poprej z gg. dr. Lampé, Ivan Rakovec, župnik Tomažič in — dr. Jankovič dogovoril. Za podlago temu dogovoru so služili pismeni poravnalni pogoji g. dr. Kušarja kot zastopnika nasprotne stranke; za te pogoje so natančno vedeli vsi imenovani gospodje in tudi g. dr. Jankovič, razgovarjali smo se o njih dlje časa in jim je končno pritrtil tudi g. dr. Jankovič. Za poravnalne pogoje je torej g. dr. Jankovič ravno tako dobro vedel, kakor jaz sam ali pa recimo g. dr. Kušar. Zaradi tega moram trditi, da sem poravnavo sklenil brez njegovega dovoljenja in protivno našemu medsebojnemu dogovoru, odločno zavračati kot popolnoma neresnično in iz trte zvito. Kako je prišel g. dr. Jankovič do te trditve, mi je do cela neumljivo. Jaz hočem milo soditi in smatram, da mu dogodki tistega dne niso ostali — v spominu.

V enem pa pritrjujem g. dr. Jankoviču, v tem namreč, da je vse stroške iz pravde dr. Jankovič contra Cilenšek prevzel in tudi plačal „Slovenec“, in to vsled posebnega dogovora med gg. dr. Lampetom in I. Rakovcem kot zastopnikoma „Slovenca“ in g. dr. Jankovičem. Ta posebni dogovor ni prišel v sodno poravnavo, ker je bil čisto privatni dogovor med omenjenimi osebami, ki ni bil namenjen za javnost; tudi nihče izmed imenovanih gospodov in zlasti tudi g. dr. Jankovič takrat ni zahteval, da se tudi ta dogovor sprejme v sodno poravnavo.

Po nepotrebnem izzvan, sem bil sam sebi dolžan sine ira et studio podati predstoječa pojasnila. G. dr. Jankoviču želim, da se težav, ki mu jih delajo njegovi Kozjanski nasprotniki, srečno otrese — toda ne na moj rovaš — sam sebi pa želim, da me v bodoče Bog varuje predobrih prijateljev, sovražnikov se bom že sam obranil.

V Ljubljani, 20. marca 1902.

Dr. Janko Brejc.

GLASNIK.

O delavskih posredovavnicah.

Velikega pomena na polju socialno-političnega delovanja, je brez dvoma organizacija delavskih posredovavnic t. j., posredovanja med ponudbami in povpraševanju po delavcih. Naloga posredovavnic je obveščati delodajavce o razpoložljivih delavskih močij, oziroma delavce o izpraznenih službah. Čim bolj so organizirane te posredovavnice, tem večja je možnost pridobiti delodajavcem zanesljive delavce in delavcem njihovim potrebam in sposobnosti primerne službe, ter tako odstraniti preveliko brezdelnost in brezuspešno popraševanje po delavskih močeh iz strani delodajavcev. Posredno povspečujejo posredovavnice ustanovitve novih podjetij ker se večkrat ponesrečijo večja podjetja ravno zaradi nezadostnega števila delavcev. Iz omenjenih točk se razvidi veliki pomen in potreba posredovavnic.

Ugovor nekaterih delodajavcev, da je nabava delavskih močij izključno skrb njih samih in da drugi faktorji nimajo pravice utikati se v to vprašanje je napačno in brezvestno, bazirano jedino le na protikrščanskem naziranju. Njim je delavec le mrtvo blago v roki velikih podjetnikov, ki kupčujejo z njim, kakor hočejo in morejo po lastni volji neodvisno od drugih.

Poglejmo bližje, kako se vrši dandanes posredovanje služb. Odgovoriti moramo, da na naj-

raznovrstnejši način, katerih najprimitivnejši morda tudi najsplošnejši, dasi ne najboljši obstoji v tem, da se delavci, ki iščejo dela, neposredno ponujajo delodajavcem in se jim osebno stavijo na „ogled“. Vršijo se ta ogled najprej v domačem kraju. Če se jim ne posreči dobiti doma dela, ne ostane jim druga pomoč, kakor pospraviti skup svojo culico in hajd na tuje — s trebuhom za kruhom. Ta način opažamo največ pri velikih tovarnah nadalje železničnih, stavbenih in drugih sličnih podjetjih. — (Rokodelskih pomočnikov in njih potovanja ne omenjam tukaj, ker mislim pred vsem na navadne delavce.) — Da je to posredovanje brez vsake organizacije, je samo po sebi umevno in že radi tega neprimerno potrebam sedanjega časa. Poleg tega ima pa še nebroj drugih hib. Neglede na to, da ti delavci — ali bolje „nedelavci“ — potujejo navadno brez cilja po neznanih krajih, kjer več tednov včasih ne dobe primerne dela ter tako zapravijo po nepotrebnem mnogo časa, upoštevati moramo posebno nevarnosti, ki jim prete v moralnem oziru. Denar, ako so ga sploh kaj imeli, porabijo v najkrajšem času in potem hočeš ali nočeš — moraš prosjačiti. Jedil že navadno dobe toliko, da jim ni treba posebno stradati, kar pa dobe v denarju zapravijo mnogokrat v pijači. Tako se navadi sicer preje nepokvarjeni mladenič pijančevanju in brezdelju, ki je trdna podlaga vsem zlom. Kdo more trditi, da ni res tako. Mislim, da navedeni razlogi jasno dokazujejo slabost takega posredovanja. Ni dobro za moške — a za ženske večinoma nemožno. Navedel bi lahko stotine žalostnih slučajev. Konečno je za delavca naravnost preniževalno to prosjačenje služb, res, kakor da bi svojo kožo na prodaj nosil. O tem ponujanju se mora vsakdo že v našem mestu na lastne oči prepričati posebno v tovarnah, kjer so ženske nastavljene v službi. Vsako jutro ti čakajo te revice pred vrati tovarne s strahom, bodo li sprejete v službo ali ne. In ko se odpro vrata izstopi „portir“ in samozavestno motri vrste deklet, ki čakajo na odrešenje. Zdi se, da smo v preteklih stoletjih še tam doli nekje v Afriki na suženskem semnju.

Drug način posredovanja je objavljen je služb v javne liste po inseratih. Res, da se pri tem načinu ni bati nevarnosti v moralnem oziru vendar ima to inseriranje pomen le za izobražene in organizirane delavce, za veliko maso delavcev pa ne pride v poštev. Poslužujejo se ga tudi skoro izključno izobraženi obrtniki. Inseriranje je tudi zvezano z nemalimi stroški in zaradi tega bolj delodajavcem, kakor delavcem pristopno. Ker se pa zahteva od dobrega posredovanja, da je pristopno vsakemu, ne moremo tega načina priporočati.

Vsem potrebam morejo odgovarjati jedino le naprave, ki se izključno pečajo s posredovanjem. Te naprave so posredovavnice. Pri nas so večinoma le v rokah posameznikov, ki jih pa vodijo zato, da si s tem poslovanjem preživijo. Njim je torej to le neka obrt, ki več ali manj nese, kakor imajo že dotični bolj ali manj kosmato vest in srce. Čisto umevno je, da pri teh posredovavnicah ne moremo govoriti od nepristranosti. Kdor več plača, dobi boljše službe oziroma delodajavci zaneslivejše delavce ali več delavcev v slučaju, da primanjkuje delavskih močij. Ker pri tem obrtu igra veliko ulogo dobičkazeljnost, ga ne odobravamo.

Niso pa posredovavnice le v rokah posameznikov, ampak vodijo jih tudi posebni odseki voljeni izmed delodajavcev in pa posredovavnice v katerih so zastopani samo delavci. Te imajo že širši delokrog. Odbor delodajavcev skrbi, da dobe delodajavci dovolj dobrih delavcev, in odbor delavcev preskrbuje slednjim službe. Oba odbora sta neodvisna jeden od drugega; vsak zastopa interese svojega stanu. To je pa tudi vzrok, da pride večkrat do nesporazumljenja. In tako so bile l. 1898 ravno te posredovavnice glavni vzrok štrajka delavcev uslužbenih v berlinskih pivovarnah. In ta štrajk je bil jeden največjih na Nemškem. Vidimo toraj, da so te posredovavnice oziroma ta način posredovanja boljši od preje omenjenih, vendar smo zapazili tudi tukaj hibe. Glavna napaka je, da sta odbora ločena in zasledujeta vsak svoje interese

ne oziraje se na skupen blagor. Da se odstrani ta napaka, treba je toraj oba odbora združiti. Ustanovi naj se posredovavnica po sledečih pravilih:

1. V posredovavnici so zastopani delodajavci in delavci; obojih naj bode jednako število.

2. Posluje naj odbor brezplačno oziroma zahtevati sme le toliko, kar potrebuje za pokritje stroškov.

3. Posredovanje naj bode pravično, nepristransko in daje naj sicer enakih razmerah prednost domačim delavcem pred tujci in oženjenim v prvi vrsti onim, ki so blagodarjeni s kopico otrok pred neoženjenimi.

4. Te posredovavnice stopijo naj v zvezo z sličnimi drugih mest.

Tu imamo kratek načrt, ki bi mogel zadoščati delodajavcem in delavcem. Ker bi stopile v zvezo z drugimi kraji, izostalo bi samo ob sebi brezsmotreno potovanje po svetu in odstranile bi preje našete nevarnosti, ki prete delavcem. Ker bi se v prvi vrsti oziralo na domačine, ne bi jih mogli izpodrinjati tujci. Ako bi pa doma ne mogli dobiti dela, preskrbela bi se jim brez težave služba drugod vsled zveze z drugimi posredovavnicami, nasproti pa bi zopet dobili hitro delavcev od drugod, ako bi domačinov primanjkovalo. Ker bi bili delavci zastopani v istem številu kot delodajavci, zavedali bi se ne samo svojih pravic, temveč tudi svoje odgovornosti in dolžnosti. V tem skupnem posredovanju ne dobili bi pristranosti. Tudi bi se potom teh odborov pomirila najlažje nesporazumljenja med delavci in delodajavci tudi bi se ne stävile od strani delavcev pretirane zahteve in delodajavci bi jih morali upoštevati kot sklepe obojestranskih zastopnikov.

Omenili smo že štrajk delavcev v berlinskih pivovarnah. Ta štrajk se je končal vsled ustanovitve take posredovavnice. Že v kratkem času stopila je ta paritetna posredovavnica v zvezo z 40 drugimi in od tedaj deluje vedno z najlepšim uspehom.

V Avstriji je seveda to vprašanje še nerešeno, vendar pa kriče mnogi štrajki, ki so velikokrat opravičeni, glasno po teh posredovavnicah, ker one so res prave pospeševavke splošnega socialnega miru.

Delavske drobtine.

Jutri ob 1/210. uri dopoludne je v „Kato-liškem Domu“ občni zbor „Slov. kršč. soc. zveze.“ Somišljeniki, na svidenje!

Naša društva še jedenkrat prosimo, naj nam v svojih prireditvah in važnejših dogodkih (nesreče, razmere plač. ravnanje z delavci) poročajo. Poročila naj bodo kratka, jedrnata, natančna in resnična. Le tako bode mogoče, da dobi širša javnost pravo sliko o naših delavskih razmerah in more „Glasnik“ biti res to, kar bi rad bil: odlično delavsko glasilo. Uredništvo samo ni vsevedno in potrebuje podatkov iz domačih delavskih krogov, če hoče zvršiti svoj namen.

Ljubljanske delavce opozarjamo na delavsko tajništvo, ki daje delavcem brezplačno pojasnila v delavstvo se tikajočih stvarih, zlasti o preprih med delodajalci, o nezgodah pri zadevah bolniških blagajn. Delavsko tajništvo posluje vsak delavnik zvečer od pol 7 ure nadalje izključno za delavce v Brusovi tobakarni pred škofijo.

Odločnosti manjka našim ljudem, to je neutajljivo dejstvo. Opažamo to prav povsodi in to škoduje naši sveti stvari jako veliko. Ravno ta neumestna smešna boječnost ni nikakor umestna, ampak naravnost škodljiva že za to, ker z boječnostjo se somišljenikov gotovo ne pridobi. Naša neodločnost in grozna boječnost kaže se tudi v javnosti. Zakaj je nasprotno, liberalno časopisje tako razširjeno n. pr. ne samo v gostilnah osobito v malih, provincijalnih mestih a tudi žalibog po gostilnah na deželi so razpoložene po gostilnah smrdljive liberalne cunje in naših listov ni. Temu vzrok je samo graje vredna nemarnost, brezbriznost in lenoba naših ljudij, ki hodijo v take gostilne, ne da bi

zahtevali, naj se odpravijo liberalne cunje in naj bodo na razpolago listi, ki zastopajo naša načela. Presneto bi hitro imel vsak liberalni gostilničar, ki je naročen na „Narod“ tudi „Slovenca“ in „Slov. List“, če bi jih naši gostje zahtevali in če bi se ne ustreglo želji, magari z dejanjem pokazati svoje prepričanje s tem, da se liberaluhu pokaže stališče. Dosti je gostilen v Ljubljani ena pri Ljubljani, ki so naročena samo na „Narod“ in kljub temu jo prav pogosto obiskujejo možje, ki se štejejo voditeljem slovenske krščanske demokracije. To je naravnost škandalozno, če se kaj takega godi z zelenim lesom, kako naj dobe pogum drugi pristaši. Prijatelji, to ne gre! Naše prepričanje nalagaj nam sveto dolžnost, da širimo in vnemamo sotovariše in ljudstvo za odločno nastopanje, kadar se gre širiti naša načela in če hočemo, da pridejo le-ta v kri in mozeg našim ljudem, zahtevati moramo, da dobimo v gostilnah, kjer so na razpolago samo liberalne cunje, tudi liste naše gore. V nobeni gostilni, v katero pohaja naše delavstvo, ne smelo bi manjkati „Slovenca“ in tudi ne „Slovenskega Lista“, kakor tudi ne „Glas Naroda“. V prosep naše svete stvari zahtevajmo v gostilnah in kavarnah naše liste, če jih gostilničar ne naroči, bo skoro sam, s praznimi mizami in stolmi.

Nedeljski počitek v odvetniških in notarskih pisarnah. Dotični predlog drž. poslanca g. Žičkarja je socijalno politični odsek izročil v poročanje drž. poslancu Wilhelmu.

Krščansko - socijalna zveza na Spodnjem Avstrijskem je imela 9. t. m. na Dunaju svoj občni zbor. Zveza ima sedaj 48 organizacij z 3028 člani. Priredilo se je lani 255 shodov in dalo se je 5172 kron podpore. Z zadovoljstvom se je vzelo na znanje, da je delo strokovnih društev prospevalo. Člani načelstva, delavski voditelj Kunšak pozvan je bil v delavski svet pri trgovskem ministerstvu. Obravnavalo se je vprašanje o strokovni organizaciji, o pravnem varstvu, o časopisju in o mladeniški organizaciji. Zlasti odločno se je zahtevalo mladeniške organizacije, to pa zato, ker ravno na mladino nasprotniki najbolj preže.

Krščanski krojači, pozor! Predsedstva naših rokodelskih društev in delavskih organizacij so opozorjena, da so krojači v Monakovem, v Freiburgu in Paderbornu v stavki. Naj se vpliva, da ne bodo šli za sedaj naši krojaški pomočniki delat v navedena mesta umazane konkurence stavkujočim ondotnim sotovarišem.

V korist železničarskega osebja izdelal je minister dr. Wittek naredbo, v katerem se železniška ravnateljstva pouče, naj obzirneje postopajo z delavci v zimskem času, v katerem se jih je prej ravnodušno odpuščalo. Da bi se mogle te odpustitve preprečiti, ukazuje minister, bi se li ne mogel uvesti tak način, da bi se delavci, mesto jih odsloviti, poslali na druge postaje, kjer se delavstvo potrebuje. Nadalje morajo ravnateljstva paziti tudi na to, da se pri odpustitvah gleda na osebne razmere prizadetega delavca. Naj bi odredba ne ostala samo na papirju.

Hrvaška krščanska delavska organizacija ima v nedeljo dne 23. t. m. svojo konferenco. Prosimo naša društva, naj to važno posvetovanje brzojavnim potom pozdravijo. Brzojavke nasloviti: „Glas Naroda“, Marovska ulica št. 18.

Socijalno pitanje seljačkoga staleža je naslov članka, katerega piše v „Glasu Narodu“ tudi nam dobro znani prečastiti gospod sotovariš Zagorac, in ki kaže temeljito poznanje hrvaških kmečkih razmer. S člankom, ki nam istinito vrlo ugaja, bomo se obširneje pečali, kadar bode popolnoma končan, da zve tudi naše ljudstvo o težkem materijelnem stanju hrvaškega seljaka, kmetiča!

Zadnji „Glas Naroda“ mažaronsko vlada ni zaplenila, kar je nekaj čudnega, ker je že bilo v Zagrebu navada, da je stalni sotrudnik delavskih listov hrvaških, kraljevi sudbeni stol v Zagrebu, odnosno njegov predsednik Rotter; ker morajo listi navadno prinašrti na uvodnem mestu obsodbe o konfiskacijah.

„Grazer Volksblatt“. Krščansko socijalni dnevnik v Gradcu prinaša v svoji zadnji nedelj-

ski izdaji članek, ki opisuje postanek kršč. demokracije pri nas. List, ki se peča tudi z delavskimi zahtevami, našim društvam in našej duhovščini priporočamo.

Lokomotivnih tovarn v Ameriki je 15 in so izdelale l. 1901 3389 lokomotiv.

Listnica uredništva. Smlednik i. t. d.: Vse prihodnjic! Oprostite še za danes!

Priporočilo.

Gostilna pri Gambrinu

na Židovski stezi št. 4

priporoča svojo bogato zalogo

pristnih vin:

Istrijanec, črni	52	vin. liter
Istrijanec, beli	56	„ „
Cviček	72	„ „
Štajerec, beli	80	„ „
Teran	80	„ „
Muškatelc	92	„ „
Rizling	96	„ „

Za obilni obisk se priporoča velespoštovanjem

Ivan Kenda

20 3-3

gostilničar.

Publikacije „kršč. socijalne zveze.“

„Socijalizem“, spisal dr. J. Ev. Krek. Vezan v izvirne platnice, izvod po 6 K 50 vin.

Zbirka ljudskih iger. Prvi snopič zopet izšel.

— Drugi snopič ima vsebino: 1. **Vedeževalka.** Gluma v enem dejanju. Samo moške uloge. 2. **Kmet Herod.** Burka v dveh dejanjih. Samo moške uloge. 3. **Zupan sardamski.** Veseloigra v treh dejanjih. Samo moške uloge. 4. **Jeza nad petelinom in kes.** Veseloigra v dveh dejanjih. Samo ženske uloge. — Tretji snopič ima vsebino: 1. **Mlini pod zemljo.** Igra v petih dejanjih. Samo moške uloge. 2. **Sanje.** Igra s petjem v petih dejanjih. Samo moške uloge. 3. **Sveta Neža.** Igrokaz v dveh dejanjih. Samo ženske uloge.

Knjižnica „kršč. soc. zveze“,

ki začne skoro redno izhajati, in sicer povprek enkrat na mesec. Snopiči po 2 poli à 30 vin.

Najpreje pride na vrsto **Društveni in zborovavni zakon**, katerega izdeluje dež. poslanec dr. Viljem Schweitzer. Za tem drugi v socijalno gibanje segajoči zakoni (obrtni zakon, zakon o bolniškem zavarovanju itd.) z besedilom ter poljudno in temeljito razlago. Prvi snopič se bo razposlal vsem dosedanjim naročnikom „Socijalizma“; kdor ga ne pošlje nazaj, tega smatramo za naročnika.

V zalogi ima tudi:

Črne bukve kmečkoga stanu.

Jedro kmečkoga vprašanja. Spisal dr. J. Ev. Krek. Izvod 1 krono.

Obresti v socijalnem oziru.

Spisal Iv. Belec. Izvod 10 vin.

Vse publikacije se naročajo in dobivajo pod naslovom: **L. Smolnikar**, stolni vikar v Ljubljani.

Samo v teh zavojih se
dobiva pristna, tako
splošna priljubljena

Kathreinerjeva
Kneippova sladna kava

Prvi snopič

„Ljudskih iger“

je izšel

pretekli teden

v drugem natisu.

Anton Belec

Št. Vid nad Ljubljano,

izdeluje in ima v zalogi cerkvenesvetilnice ali stalnice, dve po:

iz kositarja 24, 30, 36, 40 K, iz medenine 30, 36, 60, 70, 80, 100 K; obhajilne svetilnice iz kositarja po 4 K, iz medenine po 10 do 20 K; puščice z zvončki za pobiranje miloščine, iz kositarja po 3 K, iz medenine po 10 K; štedilna železna ognjišča, vsa železna in tudi razna za vzdavanje.

Pokrivanje in barvanje zvonikov ter napeljevanje strešnih žlebov in strelovodov.

Razne železne ograje, vrata, omrežja za pokopališča itd. — S kritevjo zvonikov prevzema ob enem tesarska dela. 15 13-4

Stavbeno, umetno in konstrukcijsko ključavničarstvo

Josip Weibl

nasl. tvrdke J. Spreitzer

Slomškove ulice št. 4

priporoča sl. občinstvu in preč. duhovščini svojo

izborna urejeno delavnico

v kateri izdeluje 7 49-9

žično omrežje na stroj, obhajilne mize, ograje pri spomenikih in na mirodvoru, obmejno omrežje, vežna vrata umetno in preprosto izdelana, balkone, verande, paviljone, stolpne križe, štedilnike itd. itd.

Specijaliteta: Valjični zastori — Železne konstrukcije — Vodne sesalke Napeljevanje vodovodov.

Napravlja troškovnike in načrte po poljubnih risbah v različnih slogih in pošilja poštine prosto.

Vse poprave izvršuje najvestneje in zanesljivo po najnižji ceni.

Cene so primerne solidnemu delu dokaj nizke.

Sukneno blago

za spomladanske in letne obleke

v največji zalogi

pri 17 18-4

R. Miklauc

Ljubljana, Špitalske ulice št. 5.

O zelo nizkih cenah in lepih vkusnih vzorcih se lahko vsakdo prepriča.

J. S. Benedikt

Ljubljana, Stari trg št. 4
Prva tovarniška zaloga klobukov.

Št. 9. od K 1.60 do 2.—.

Št. 8. od K 2.40 do 3.—.

Št. 7. od K 3.— do 5.—.

Št. 6. od K 2.40 do 3.—.

Št. 5. od K 2.40 do 3.—.

Št. 4. od K 3.60 do 5.—.

Št. 3. od K 3.60 do 5.—.

Št. 2. od K 2.60 do 3.20.

Št. 1. od K 3.— do 5.—.

Cena in zavitek proti povzetju.

Pri pošiljavi petih komadov
10% odbitka.

Gori zaznamovane oblike so v vseh
barvah na razpolago.

— Posebne ilustrirane cenike s peresi
in klobuki na željo brezplačno. 21 4—3

Najboljše vrste ceneni krompir

za saditi kakor:

zgodnji rožnik, beli zgodnji
amerikanec, dalje mali okrogli
čebulček, deteljno in repno seme

prodaja

Josip Leuz v Ljubljani

Resljeva cesta št. 1. 23 3—2

Zadružna tiskarna v Ljubljani

Stari trg šte. 19

priporoča

najnovije vizitnice, koverta s firmo, naslovna
pisma ter vsa v to stroko spadajoča dela.

Pozor! Pozor!

Prijatelj, ako hočeš najcenejše in najpri-
stnejše vino piti, tedaj se potrudi v gostilno
na Francovo nabrežje, kjer ga toči

Josip Maček

po sledečih cenah: 9 x—9

Istrijansko, belo, liter po	28 kr.
Cviček	32 "
Bizelsko	36 "
Rebula	40 "
Refoško	48 "

Čez ulico točijo se zgoraj navedena vina
pri litru 2 kr. ceneje.

Opozarjam Te pa posebno, da se tam
dobi črni istrijanec po 24 kr. liter,
kateremu je vsaka konkurenca izključena,
bodisi po kakovosti ali po ceni.

* * Velika izber najfinjših slaščic in peciva. * *

Slavnemu p. n. občinstvu si usojam uljudno naznanjati, da sem otvoril s 1. marcem t. l.

na Glavnem trgu šte. 6

slaščičarsko in pekovsko podružnico

ter priporočam vedno sveže, dobro in ceneno blago.

V filijalki

se sprejemajo naročila, tičoca
se pekovskega, kakor tudi
slaščičarskega obrta.

Vsakovrstno pecivo

potice, štruce, ržen kruh itd.,
kakor tudi vsakovrstni fini
kruh na vago.

Vedno bogata izber vsakovrstnih najfinjših slaščic.

Rednim odjemalcem kruha dostavljanje na dom.

K mnogobrojnemu obisku vabi najuljudneje

22 4—2

Jakob Zalaznik.

* * Štirikrat na dan sveže in okusno pecivo. * *

V poljanskem predmestju
se prodaja

16 stavbnih parcel

ležečih med 5 cestami, izmed katerih so tri, namreč Elizabe-
tina cesta, Streliške ulice in Kuhnova cesta že izpeljane, to je
kanalizovane ter vodovod in električna razsvetljava že napeljana.

Izvrsten stavbeni prostor (gramozna tla), izvrstna, jako
zdrava lega, ker je prostor od vseh strani obdan z vrtovi
in njivami.

Vse leto ves dan solčno.

V okolici ni nikakih tovarn, zato ni dima in zrak ostaja čist.

Samo eno minuto oddaljeno od postaje električne železnice.

Parcele merijo od 500 — 800 m², cene pa so vrednosti

primerne.

Zidati je po sklepu ljubljanskega občinskega sveta: V od-
prtem stavbenem sistemu, v eno nadstropje in brez predvrtov.

Natančneje se poizve pri:

19 3—3

Anton Dečman-u

tvrdka F. P. Vidic & Co., Ljubljana.